

Αριστοτέλης: Η υπεροχή του πολιτικού/δημοσίου έναντι του ιδιωτικού βίου

Επειδή ο βίος του ενεργού πολίτη είναι πράγματι η ύψιστη μορφή βίου που μας είναι διαθέσιμη, οι άνθρωποι πρέπει να ενστερνιστούν πρόθυμα το ιδεώδες του ενεργού δημοκρατικού πολίτη. Ο πολιτικός / δημόσιος βίος είναι ανώτερος από τις απλές ιδιωτικές ηδονές της οικογένειας, της γειτονιάς, των φίλων ή του επαγγέλματος, ára πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο της ζωής των ανθρώπων.

Benjamin Constant: Περί της ελευθερίας των αρχαίων και των μοντέρνων

Η ελευθερία των αρχαίων ήταν η ενεργός συμμετοχή τους στην άσκηση της πολιτικής εξουσίας, όχι η ειρηνική απόλαυση της προσωπικής ανεξαρτησίας.

Οι Αθηναίοι ήταν ελεύθεροι άνθρωποι επειδή ήταν συλλογικά αυτοκυβερνώμενοι, αν και στερούνταν προσωπικής ανεξαρτησίας και ατομικών ελευθεριών, συνεπώς θυσίαζαν τις ατομικές τους ηδονές για χάρη της πόλεως.

Η ελευθερία των μοντέρνων, από την άλλη μεριά, έγκειται στην ανεμπόδιστη επιδίωξη της ευτυχίας, στις προσωπικές ενασχολήσεις και στους προσωπικούς δεσμούς αφοσίωσης, πράγμα που απαιτεί να μην είναι υποχρεωμένοι να συμμετέχουν στην άσκηση της πολιτικής εξουσίας.

Ενώ λοιπόν οι αρχαίοι θυσίαζαν την ιδιωτική ελευθερία για να προάγουν τον πολιτικό βίο, οι νεότεροι βλέπουν την πολιτική ως μέσο (θα μπορούσαμε να πούμε ως θυσία), απαραίτητο για την προστασία του ιδιωτικού τους βίου.

Walzer M.

«Σήμερα, φαίνεται πως η δέσμευση των ανθρώπων στη δημόσια συμμετοχή, στον διάλογο με σεβασμό προς τους άλλους, στην κριτική στάση απέναντι στην κυβέρνηση, βρίσκεται σε φάση παρακμής»

Γουάλ Κίμλικα

«Σήμερα, πολλοί είναι αυτοί που θα θεωρούσαν θυσία την ενασχόληση με την πολιτική. Η αφοσίωσή μας στον ιδιωτικό βίο, πιστεύω, είναι το αποτέλεσμα όχι (όχι μόνο) του γεγονότος ότι έχει φτωχύνει ο πολιτικός βίος, αλλά του εμπλουτισμού του ιδιωτικού βίου. Δεν αναζητάμε πλέον την ευχαρίστηση στον πολιτικό βίο, διότι η προσωπική και κοινωνική μας ζωή είναι πολύ πλουσιότερη σε σχέση με αυτή των αρχαίων Ελλήνων.

Υπάρχουν πολλοί λόγοι γι' αυτήν την ιστορική αλλαγή, περιλαμβανομένης της εμφάνισης του ρομαντικού έρωτα και της πυρηνικής οικογένειας (και της έμφασής της στις στενές προσωπικές σχέσεις και στον ιδιωτικό βίο), της αυξανόμενης ευημερίας (κι έτσι των πλουσιότερων μορφών σχόλης και κατανάλωσης), της χριστιανικής δέσμευσης στην αξιοπρέπεια της εργασίας (την οποία οι Έλληνες περιφρονούσαν) και της αυξανόμενης απέχθειας για τον πόλεμο (τον οποίο οι Έλληνες εκτιμούσαν).

Καθώς οι Έλληνες θεωρούσαν ότι η ιδιωτική σφαίρα είναι ελλιπής, δεν της απέδιδαν μεγάλη αξία. Εμείς, όμως, οι «νεότεροι» μπορούμε να βρούμε τεράστια αγαλλίαση στην οικειότητα, την αγάπη, τον ελεύθερο χρόνο, την κατανάλωση και την εργασία» (Κίμλικα, 418).

Κάποια συμπεράσματα....

Παρά τις συχνές αναφορές της σύγχρονης ιστοριογραφίας στη συγγένεια της σύγχρονης Δημοκρατίας με την αθηναϊκή, η αλήθεια είναι ότι οι διαφορές ανάμεσά τους είναι ουσιώδεις.

Δεν είναι μόνο η διαφορά ανάμεσα στην άμεση και τη σημερινή αντιπροσωπευτική Δημοκρατία, αλλά η επιβεβλημένη συμμετοχή στα κοινά που καθιστούσε τους αρχαίους Αθηναίους ενήμερους πολίτες στα ζητήματα της πόλεως-κράτους των.

Η τυχαία επιλογή με κλήρο τούς εξασφάλιζε τη δημοκρατική αντιπροσωπευτικότητα στη διοίκηση, ενώ η μικρή τους θητεία δημιουργούσε μέσα στα χρόνια μεγάλο αριθμό πολιτών με θητεία στα κοινά, αλλά ταυτόχρονα **προστάτευε τη δημοκρατία από τη διαφθορά και τη συναλλαγή.**

Στα υψηλά κλιμάκια της εξουσίας δεν είχαν θέση οι ερασιτέχνες που θα μπορούσαν να είναι επικίνδυνοι για την επιβίωση της πόλεως, όμως οι αποφάσεις της ηγεσίας, αντίθετα από ό,τι συμβαίνει συνήθως σήμερα, έπρεπε να τεθούν υπό την κρίση και την έγκριση των πολιτών.

Στις μέρες μας οι πολίτες ψηφίζουν τους αντιπροσώπους τους στα Κοινοβούλια μια φορά κάθε τόσα χρόνια και στα ενδιάμεσα διαστήματα μπορούν να αδιαφορούν για τα κοινά. **Στην αρχαία Αθήνα η κοινοποίηση των πολιτικών προτάσεων και η διαφάνεια στην υιοθέτηση ή την απόρριψή τους αποτελούσαν ακρογωνιαίο λίθο του συστήματος.** Η συμμετοχή στη ζωή της πόλεως

ήταν η ουσιαστική διαφορά με τη σημερινή δημοκρατία. Η συμμετοχή αυτή είχε ένα σημαντικό νόημα για τον κάθε πολίτη, γιατί του πρόσφερε μια από τις μεγαλύτερες απολαύσεις της ζωής. Η συμμετοχή σήμαινε την ταύτιση του πολίτη με την πόλη του, και αυτή η ταύτιση οδηγούσε σε μια έννοια της ελευθερίας που δεν ήταν ατομική, όπως σήμερα, αλλά «δημόσια».